

SONDA Z DĚJIN MORÁLNÍ FILOZOFIE

D.Kučera - Sobotní škola 28.2.+10.10.2009

Smyslem zamyšlení bylo:

- seznámit se se zákl. (vybranými) momenty dějinného vývoje
- využít možnosti srovnání minulosti se současností
- podnět k současné myšlenkové orientaci
- vědomí historických souvislostí pomáhá porozumět významu studia Bible
- Jak lépe porozumět světu a lidem
- Zhodnotit, zda jsme se poučili z chyb minulosti?
- Neopakujeme stejné omyly, jako naši otcové?
- Jaké aktuální poselství z přehledu vyplývá?

Začali jsme tím, že lidstvo hledá:

1. Co je pravda?
2. Co můžeme vědět?
3. Čemu smíme věřit?
4. Jak tedy žít?

Základem moudrosti východu (lux ex oriente) je pro nás jistě sbírka Staré a Nové smlouvy. Proč ovšem musíme mluvit také o jiných myšlenkových koncepcích než biblických?

Protože Izrael sice dostal Boží zjevení skrze patriarchy a proroky, ale nedržel se jich a ve svém poslání selhal! (postupně – do 6. st. př.Kr.)

- Nevyužili rad sedmi soudců
- Neřídili se pokynů pro krále (ne příliš žen, zlata a koní...)

Už Šalomoun porušil mnoho zásad a po jeho smrti se království rozpadlo na severní (dobyto Asyřany) a jižní (dobyto Babylóňany).

Absence pravdy a duchovní orientace

Díky selhání Izraele vznikají v paralelní době nové duchovní systémy – perské, egyptské, indické a čínské. Ty se soustřeďují na spiritualitu, náboženství, filozofické hledání z nejrůznějších pohledů (okultní, lidský, božský, duchovní, filozofický, teoretický, praktický, racionální, zdravotní, morální...)

= Není tomu tak dodnes? Co by bylo, kdyby Židé a křesťané ve starověku, středověku a novověku plnili svou úlohu pravdivě?

Ve SZ době se místo tóry prosadilo pohanské myšlení.

TV/ EGW 184: „Nepravost v Izraeli před Asýrským zjetím se vyrovnala nepravosti za dnů Noemových. ... oddávali se cele zlu.“

PK/EGW 200: „Svým odpadnutím a svou vzpourou přivolávali na sebe soudy Boží ti, kdo měli být nositeli světla mezi národy.“

Tak se rozvinul např. egyptský model:

- víra v posmrtný život (okultism – bohové Slunce, podsvětí), účelová etika, otroctví, touha po bohatství

Rozvinul se indický model (od 1500 př. Kr.):

- hledání božstva v přírodě, člověku, v harmonii „nebeského splynutí“, v nesmrtelnosti, budhism, hinduism, jóga (meditace, hledání učitele, vůdce = dodnes populární...) Spirituální otevřenost všemu, ač tolerantní a mírové. Splynutí „duše v nirvāně“ ovšem znamená splynutí s universem
- bytost je odosobněná bez pocitů a vědomí. Život je chápán cyklicky – pořad dokola, bez jasného směru. Neexistuje také konečné vítězství dobra a porážka zla.

= Tyto myšlenkové předpoklady mají fatální důsledky na každodennost!

Rozvinul se čínský model: (už od 3000 př.Kr.):

- hledání praktických hodnot života - 6.st. př.Kr., etické základy, soulad, s veškerenstvem, taoism - cesta, rozum, léčba, konfucionismus - morálka, Lao-c' - ctnosti, pokora.

= Jen srovnáme čínské myšlenky s morálním úpadkem Izraele v dané době! Čínské myšlení vyplňovalo duchovní vakuum. Pomáhalo hledat střed univerzálních hodnot a místo člověka ve světě. Pozitivní vliv měly čínské směry a čínská moudrost také v Evropě hlavně po rozpadu řeckého myšlení (Voltaire, Wolf, Leibnitz, Goethe...)

Pro evropské prostředí je důležitý rozvoj řeckého modelu Praotcové našeho myšlení se nejprve zabývají kosmologickým hledáním a řeší otázky původu, počátku a podstaty světa. Klasičtí řečtí myslitelé hledají pravdu, smysl, cíl (vyšší, hlubší, hodnotnější!)

Protože je však hledání pravdy náročné, bolestivé a zdlouhavé, vznikl dogmatismus – řešení hned, rychle, lehce, bez přemýšlení, černobíle. Dogmatism se rodí vždy v dobách krize: produkuje odpovědi, aniž zná otázky, stručně ve větě či odstavci – ale bez vědomí souvislosti. Působí jako úleva, avšak vlastně popírá absolutnost pravdy, protože ji strhává do lidských formulací. Dogmatismus už pravdu nehledá, nestuduje, nepochybuje... myslí si, že ji už našel, že ji má - a že ji musí už pouze hájit za každou cenu.

Dogmatismus plodí v Řecku skepsi. Skepse je přirozený důsledek dogmatismu, když člověk zjistí, že neplatí černobíle vidění ani teoreticky ani prakticky. Nesoulad praktického života s teoretickým dogmatismem vede k popření pravdy vůbec. Tito lidé jsou unaveni hledáním a srovnáváním. Nakonec nechtějí mít s náboženstvím už nic dál společného. Vnímají dogmatism jako podvod – nepravdu, projev strachu z mnohosti a pestrosti, hloubek, podřízenosti něčemu vyššímu a věčnému.

Pravda je však víc než dogma. Pravda je a musí být ještě nad to naší „pravdivou větou“. My lidé jsme všelijak omezeni. Proto je nutno naše pojetí pravdy stále prohlubovat s Bohem. Jenže to hledání je namáhavé, konec vzdálený a mnohé to odrátí.

Proto vznikají: sofisté = chytráci, kteří se smějí z dogmatiků i skeptiků. Nehledají pravdu, jen obě strany rétoricky prezentují a snaží se (v Řecku za úplaty!) lidem nabízet iluzi orientace. Nehledají však pravdu ani moudrost, spíše je to jakési „talk show“. Nepotřebují studovat, stačí působivě srovnávat vyhocené postoje metaforami. Produkují spíše zábavu – a to je falešný pocit orientace a porozumění. Něco z toho je dnes tak populární v zábavné TV...

Plato, Sokrates, Aristoteles (od 3. st. př. Kr.)

To jsou klasikové v hledání objektivnosti pravdy (zatímco Izrael byl v troskách).

Plato prosazuje vědomí ideálu, který je vysoko, daleko, který je nutno hledat, který vidíme jen v odlesku. Proto je nutná pokora! (jednou větou)

Aristoteles našel řád, kategorie, systém v přírodě – dodnes z jeho formulací žijeme.

Sokrates podporoval hledání pravdy tím, že ji upřesňoval smysluplnými otázkami.

Všichni tři věděli, že poznání pravdy je závislé na pokorném zkoumání, podřízení se zjevení, kontinuitě, systematickosti. Věděli, že se nezrodí vše hned najednou. Jako lidé potřebujeme orientaci pro rozhodování, porozumění smyslu. Lidé pochopili v antickém Řecku, že pravda je poznatelná – není náhodná – má řád. Můžeme se na ni spolehnout, proto můžeme s ní počítat, předvídat jevy a plánovat. Tento řád je také obecně závazný!

= Existuje-li taková možnost poznání, pak to v praxi znamenalo mravní normu a odklon od lhotejnosti!

Ap Pavel připomíná, že i „neviditelné věci lze poznat cestou přemýšlení na základě zjevení!“ Pravdu jsme nestvořili. Naopak i my jsme součástí stvořitelského řádu. Proto je proti lidské existenci dané řády zlehčovat.

Hlavní proud, který Řekové převzali = metafyzický

Pravda pro staré řeky nebyla náhodná, dobová, přechodná, závislá na lidských názorech, pocitech a většině! (není to dost poučné?)

Ale znovu si připomeňme, je to namáhavé, dřina, dlouhé, těžké...

Proto vznikaly (a stále vznikají) alternativy. Vedle dogmatiků a skeptiků přicházejí:

Stoikové

- Věří v osud a splynutí s božským logem. To vede k osobní pasivitě, že „vlastně nelze nic dělat“.

- Vše je podle nich objektivně dané. Proto volí poklidnou střední cestu. Neusilují o ideál, protože takové pracné hledání prý ani nemá smysl.

- Neptají se po pravdě, ale po pocitu štěstí, blaženosti. Jinak vás totiž čeká zklamání! (ano to riziko tu vždy je)

- Věří, že člověk se stane svobodný, když pochopí kosmický řád. Přijetí nutnosti je chápáno jako moudrost. (Paralelu můžeme najít ve známém křesťanském postoji: „Děj se vůle Páně“)

- Stoik se k ničemu nepoutá citově. Je chladný, bez vášně k dění k lidem. Nevěří, že by člověk mohl vůbec rozeznat dobro od zla. „Stoicky“ přistupuje i ke smrti. Šťastný = nezávislý – ostatní, co se stále rozčilují, jsou pošetilí. Oni jsou intelektuálně neutrální, nepotřebují poučovat, odpouštět, omilostnit (což může být také maska sobectví a pokrytectví).

Stoikové byli v něčem podobní farizeům. Pavel na stoiky tu a tam naráží: Ví o nich, polemizuje s nimi... je dobový a místní!

Fil 4, 11: „Jsem spokojen s tím, co mám“ Velmi podobné stoikům.

I Kor , 6, 12: „Vše je mi dovoleno, ale ne vše mi prospívá“ Tím je apoštol zase jiný.

Epikurejci

Ti se stavějí ke světu ještě z jiného pohledu:

- Netrápí se problémy světa, užívají v „epikurejské zahradě“ baví se, nebojí se ani smrti, zlehčují některé věci.

- Tím snižují úroveň lidského očekávání a nároku. Nepodporují naděje v růst a pokrok.

Podobné je dnes sledování spotřeby a konzumu jako jednu z možností najít štěstí. Nevěří v bohy, protože stejně nemají nic společného s lidmi

- Neznají oběti (ani vlastní), modlitby, soud, ani strach z budoucnosti

- smrt je pro člověka konečnou, nevěří ve vzkříšení

Podle toho také žili = využít dnešek, užít si rozumně rozkoš, mimo starosti o politiku... Jen radostné rozjímání (vzpomeňme na problémy v Korintu).

Chápeme nyní, proč je pro „Řeky evangelium bláznovství“? A těm tady Pavel káže! Jak? Nestydí se za evangelium, věří v jeho moc, a tu umí dobře podat se znalostí prostředí i evangelia.

Jsou tu ovšem ještě Eklektikové

- věří, že poznání je jen částečné. Proto se o ně ani moc nesnaží. Vybírají si pouze to, co se jim hodí.

Jak typické pro dnešní moderní jedince – trochu z křesťanství, trochu z východního náboženství atd.

Zásadní otázka, která z daného přehledu vyplývá zní: Je smyslem života sebeuspokojení, Anebo najdeme věčnou pravdu pouze v sebepřekročení, přijetí zjevení shůry?

TV/EGW 33 „I mimo židovský národ byli mužové, (mudrci), kteří předpovídali příchod Mesiáše. Hledali pravdu a dostávali duchovní vnuknutí. Zasévali mezi lidmi naděje. Často to dělali lépe, než židovští učitelé...“

S čím do tohoto prostředí přichází SZ- NZ?

- Bůh je absolutní, kosmický, nezávislý na době, prostředí, a názoru lidech

- Bible představuje nadčasovou, nedějinnou pravdu i nárok, úkol a povolání!

A co když se jí nám nedaří cele pochopit a vše vysvětlit? Pro biblického člověka není problém v pravdě. Za nezdar není zodpovědný Bůh, ale lidé! V tom je rozdíl mezi Izraelem a pohany.

Bůh víc, než Baal...Hermes, Merkur,Venuše,Afrodita.

Vratme se zpět k otázce, co dělal v této době hledání vyvolený Izrael? Z 12 kmenů zůstaly po porážce severních kmenů 722 př. Kr. – vítězstvím Asýřanů zůstaly jen 2 kmeny. Z těch 2 kmenů jsou lidé odvedeni do Babylona. A po dvou generacích jen hrstka se vrací zpět do Jeruzaléma, aby znovu vybudovali Jeruzalém a chrám. Poprvé nechtěli zpět ani Levité!!! Jeruzalémský chrám byl stejně poté zasvěcen Diovi a dalším římským bohům. Mnozí kolaborovali, jiní se stali fanatiky... až ani Kristus svůj lid nepřesvědčil, a byl ukřižován. Tragédie Izraele končí židovskou válkou a diasporou.

Vidíme ty paralely???

V Řecku zatím usilovali o „krásu, dobro, ctnosti, vznešenost“,

Athény se stali spíše dědici Egypta – hledali nadpřirozeno, nebeský úděl, byli si vědomí konečnosti. Sparta ovšem patří mezi dědice Asýrie – zájem o boj, vítězství nad druhým, snaha druhé zničit a ukončit moc. (Srovnejme s moderním SSSR). Tito lidé např. nedůvěřovali intelektuálům, nepodporovali rodinu, protože hlavní zájem byl, aby muži byli připraveni bojovat!

Řekové se však také necítili být povoláni k práci – měli 88% otroků. Zahálka a bohatství ovšem také zapříčinily postupný úpadek.

Na co navázala Evropa?

Na které vzorce navazujeme my osobně???

Pokr. Příklad (Vývoj Říma a aktuální paralely s moderní společností. Zánik římské říše – úpadek západní civilizace – doba pozdní, postmoderní, doba „konce“... DuK